

Lopend onderzoek

De Bascule/Vrije Universiteit

Titel Counterfactual Redeneren over Emoties bij Hoogfunctionerende Kinderen met Autisme

Onderzoeksinstelling

Vrije Universiteit Amsterdam,
afd. Ontwikkelingspsychologie¹
De Bascule, Duivendrecht²

Onderzoekers

drs. P. Lunenburg^{1,2}, dr. S. Begeer¹, prof. dr. H. Stegge^{1,2},
prof. dr. M. Meerum Terwogt²

Onderzoekperiode

September 2005 - December 2006

Achtergrond Hoogfunctionerende kinderen met autisme spectrum stoornissen (HFASS) staan bekend om beperkingen in sociaal en emotioneel gedrag. In recente onderzoeken blijken zij onverwacht goed in staat om te redeneren over uiteenlopende aspecten van hun sociaal emotioneel functioneren (Begeer, 2005). Een essentieel onderdeel van het emotioneel functioneren is het simuleren of verbeelden van mentale en emotionele toestanden (Harris, 2000). Hoewel beperkingen in het verbeeldingsvermogen een officieel criterium is voor een autisme diagnose (DSM-IV, A.P.A., 2000), is er relatief weinig onderzoek gedaan naar de rol van het verbeeldingsvermogen in de emotionele ontwikkeling van kinderen met HFASS.

Een geschikte methode om het verband tussen verbeelding en emoties te analyseren is het onderzoek naar counterfactuals. Bij een counterfactual redenering wordt op basis van een fictieve aanname (als ik de bus niet gemist had, dan...) een mogelijk alternatief verloop van gebeurtenissen overwogen. Deze overweging kan bepalend zijn voor het geven van een emotionele respons. Afgelopen jaar heeft onderzoek bij zich normaal ontwikkelende kinderen tussen de 6 en 12 jaar een duidelijke vooruitgang aangetoond in counterfactual redeneren over emoties (Stegge, Meerum Terwogt, Begeer, & Lunenburg, in voorbereiding). Tot nu toe is er niets bekend over deze vaardigheid bij kinderen met HFASS.

Vraagstelling In het huidige onderzoek wordt getracht nieuwe tests te ontwikkelen voor counterfactual redeneren over emoties van hoogfunctionerende kinderen met autisme. Hierbij richten wij ons op een tweetal vragen: (1) Hoe ontwikkelt het vermogen tot emotionele responsen op basis van counterfactual redeneringen zich bij kinderen met HFASS in de leeftijd van 6 tot 12 jaar? Hierbij zal zowel aandacht besteed worden aan basale counterfactual redeneringen

als aan de koppeling met emoties. (2) Wat is de rol van Theory of Mind (ToM) kennis binnen het gebruik van counterfactual redeneringen over emoties? Hoewel kinderen met HFASS een achterstand laten zien in hun ToM-ontwikkeling, zijn zij vanaf hun 10e jaar in staat tot ToM-redeneringen (Happé, 1995). ToM-taken spelen een belangrijke rol binnen de diagnostiek. Dit maakt het relevant om te onderzoeken in hoeverre ToM-kennis noodzakelijk en voldoende is voor counterfactual redeneren.

Onderzoeksopzet en voortgang Tot op heden heeft het onderzoek uitsluitend plaatsgevonden bij een kleine groep HFASS-kinderen (n = 20) met een beperkte leeftijdsrange (8-10 jaar). Zij vertoonden geen afwijkingen in basale redeneringen over fictieve handelingen (bv. je voeten vegen) die tot een alternatieve situatie zouden leiden (bv. een schone keukenvloer). Zij bleken echter wel een achterstand te vertonen in hun vermogen emoties te koppelen aan counterfactual redeneringen. De reflectie op een mogelijke alternatieve uitkomst (bijvoorbeeld op het laatste moment afzien van een beslissing die achteraf positief uitvalt) beïnvloedt hun emotionele respons op de uitkomst niet (ze zijn even blij met hun beslissing, ook als ze gewezen worden op een positiever alternatief). De rol van ToM-vaardigheden binnen dit proces is op dit moment nog niet geheel duidelijk.

Komend jaar zal ernaar gestreefd worden om de proefgroep aanzienlijk uit te breiden met 6-8 jarige en 10-12 jarige kinderen. Er wordt getracht de ontwikkeling van counterfactual redeneren over emoties bij kinderen met HFASS in kaart te brengen. Op basis van beperkingen in verbeeldingsvermogen wordt verwacht dat jongere (6-8 jarige) kinderen met HFASS een achterstand zullen vertonen in basale redeneringen over fictieve handelingen in vergelijking tot hun zich normaal ontwikkelende leeftijdsgenootjes. Oudere (10-12 jarige) kinderen met HFASS worden verondersteld de achterstand in het koppelen van emoties aan counterfactual redeneringen op latere leeftijd in te lopen.

Literatuur

American Psychiatric Association (2000). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. (4th ed., TR). Washington, DC: Author.

Begeer, S. (2005). *Social and emotional skills and understanding of children with autism spectrum disorders*. Academisch Proefschrift, Vrije Universiteit.

Happé, F. (1995). The role of age and verbal ability in the theory of mind task performance of subjects with autism. *Child Development*, 66, 843-855.

Harris, P.L. (2000). *The work of imagination*. Oxford: Blackwell.

Stegge, H., Meerum Terwogt, M., Begeer, S., & Lunenburg, P. (in voorbereiding). Children's understanding of positive and negative emotions: outcome-based versus counterfactual inferences.